KLIIMAMINISTEERIUM

KlimS kestliku toidusüsteemi töörühma II kohtumine

Tallinn 14. detsember 2023

Algus kell 10:02, lõpp kell 15.40

Juhatas: Madis Pärtel
Protokollis: Kärolin Paju (Civitta Eesti AS)

Võtsid osa:
Helena Anderson, Evelin Heiberg, Marko Kass, Robert Kond, Mart Kullamaa, Airi Külvet, Martin Küüsmaa, Petri-Jaan Lahtvee, Jakob Lindam, Meeli Lindsaar, Kristel Maidre, Sirly-Ann Meriküll, Stanislav Štõkov, Merilyn Möls, Mart Kiis, Ants Noot, Ingo Põder, Kersti Rannamäe, Katrin Rannik, Kädi Ristkok, Eliis Salm, Sandra Salom, Sigmar Suu, Kadri Sikk, Laura Uibopuu, Rando Undrus, Ants-Hannes Viira, Maria Värton, Argo Peepson, Allan Kaasik, Hanna-Lii Kupri, Mikk Plakk, Tiik Plakk, Ahti Kalde, Sanne Org.

Puudus(id):

Veebis: Andres Kollist, Cerlis Keermann, Cris-Tiina Pärn, Eve Suursild, Julia Grik-Meder, Helen Kaur, Kadi Kõiv, Kristiina Vaher, Maiko Mathiese, Marcus Ehasoo, Marilin Essalu, Maris Arro, Üllar Huik, Kaido Salurand, Silver Kaur, Marge Tirgo, Kairi Terreping, Sven Sooman

PÄEVAKORD

1. Sissejuhatus (Madis Pärtel, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium)
2. Eesti kliimaeesmärgid (Mart Kiis, Kliimaministeerium)
3. Kestliku toidusüsteemi KHG heitkoguste jaotus kliimaseaduse raames (Sirly-Ann Meriküll, EKUK; Hanna-Lii Kupri, EKUK; Stanislav Štõkov, EKUK; Helen Karu, KAUR)
4. KHG heite vähendamise võimalused loomakasvatuses (Allan Kaasik, EMÜ)
5. KHG heite vähendamise võimalused maakasutuses (Jakob Lindam, Aru Põllumajanduse OÜ)
6. Grupiarutelu ja kokkuvõtted

Grupiarutelude kokkuvõtted: KHG heite vähendamise võimalused loomakasvatuses, taimekasvatuses

1. **Grupp 1**

Tarbija vaade:

- KHG heite vähendamise võimalustest rääkides on kindlasti vaja sisse tuua ka tarbija.

- Eestis on toidukorv väga kallis, samas toiduraiskamist ka väga palju. Tegevuste planeerimisel tuleb arvesse võtta ka tarbija nügimise- mõjutamise võimalused, ehk valikute mõjutamine. Näiteks taimse toidu eelistamine.
- Tarbijate teadlikkuse tõstmine on tähtis.
- Tootmisprofiili muudatus võiks aidata kaasa tuua tarbijate seisukoha muutumist.

Toiteelementide kasutamise tõhustamine:

- Väetiste liigkasutamise vältimine on valdkond, kus on KHG heite vähendamisel palju võita, sest sel on selge mõju keskkonnale ja ka ettevõtjatele.
- Ettevõtja motivatsioon väetiste liigkasutamise vältimiseks on otsene rahaline kokkuhoid.
- Vajalik on kvaliteetne nõustamine/juhendamine.
- Vajalik on kvaliteetsed ja võimalikult on-line andmed. PRIA ePõlluraamat saab selleks andmekogumise tööriistaks kujuneda.
-
-

Turvasmullad:

- Riigil tasuks mõelda väljumislahenduste peale. Ühekordsed väljumistoetused võivad pikas vaates olla kasumlikud nii riigile (KHG vähenemine) kui ettevõtjatele.
- Kaaluda põlluvahetuse võimalusi – on ettevõtjaid, kellel on mineraalmullad püsirohumaa all ja ettevõtjaid, kes harivad turvasmuldasid.

2. **Grupp 2:**

Toidusüsteemi avalikud hüved:

Arusaam, mida toidusüsteem ühiskonnale pakub, sh julgeolek, eksport jmt, vajab rohkem selgitamist. Eesmärk ei pea olema loomade arvu ja põllumaa pindala vähendamine, vaid

kasutada praegusi ressursse oluliselt vähem raiskavalt, targemalt ja paremini väärindades. Tarbijate valikute suunamine on siin olulisel kohal.

Andmed ja metoodikad:

- Tegevuste planeerimiseks on oluline saada aru, mis on tegelik hetkeseis. KHG heite arvutamise metoodikad peavad võimaldama aru saada, mis tegevus, mis tehnoloogia ja kuidas KHG heidet vähendab.

Teadus ja innovatsioon:

- See puudutab nii uusi tehnoloogilisi kui andmepõhiseid (nt e-põlluraamat) lahendusi KHG heite vähendamiseks, teadus- ja rakendusuuringud kui ka ettevõtjate nõustamist/juhendamis.

3. **Grupp 3**

- Vajalik tõsta teadlikkust, et muuta tarbija käitumist ja läbi selle muuta toidutootmist esmatasandil kestlikumaks.
- Oluline vähendada toiduraiskamist.
- Tuleks arendada väiksema jalajäljega tooteid ning suurendada väiksema jalajäljega toodete tarbimist ja vähendada suurema jalajäljega toodete tarbimist.
- Alternatiivsete toodete puhul on oluline hinnata nende süsiniku jalajälge ning ohutust.
- Tuleks soodustada taimseid alternatiive läbi toetuste.
- Teadlikkuse tõstmiseks oleks vaja koolitada nõustajaid ja õpetajaid, kes teadmisi kestlikkest praktikatest edasi annaks. Samuti oleks üheks võimaluseks õppejõudude roteerumine. Vaja oleks luua teadmuskeskus, mille kaudu saaks teadmisi edasi anda.
- Vaja on teadmistepõhist otsustamist ja töötada välja mõõdikuid.
- Oluline lisaväärtuse loomine ning luua väärtust juurde nii, et keskkonda sellega rohkem ei kahjustaks.
- Vaja sotsiaalmajanduslikke mõjusid hinnata.
- Oluline õiglane üleminek tootmissuuna muutmisel, toetada tootmissuuna muutmist.

Taimekasvatuses:

- Turvasmuldade viimine rohumaa alla.
- Taastava põllumajanduse kontseptsiooni rakendamine.
- Mineraalväetiste kasutuse asemel kasutada rohkem orgaanilisi väetiseid.

Loomakasvatuses:

- Karjatamise suurendamine, sh piimakarja karjatamine.
- Biogaasi tootmine aitab vähendada KHG heidet. Oluline rakendada ringmajanduse põhimõtteid. Biogaasi tootmisel võimalus kasutada esmatöötlemise jääke ning digestaat tagasi põllule viia.
- Vaja on aretusprogramme, et aretada madalama metaaniheitega loomasid.

Kommentaarid:

- Praegune eesmärk vähendada heidet ei ole realistlik. Toidusektor on Eestis suure ekspordiga, ei pea tõstma heaolu sellega, et tõstame makse. Saavutame majanduskasvu eesmärgi kui jätkame tootmisega ja saame toitu eksportida.

- Võimalik, et vaatame asju liiga kitsalt ja küsimus ei olegi niivõrd selles, kas midagi on realistlik, vaid pigem selles, kas ja mida saab ära teha, et praeguseid kitsaskohti edendada.